

A biztosítási díjpererek és a perrendi reform.

Az Igazságügyminiszter úr által tervbevett perrendi reform tervezetének 177. §-a a Pp. 756. §-ának megváltoztatása kapcsán behozza az ú. n. törvénybíráskodás intézményét. A tervezet szerint a községi bíráskodást a törvénybíró gyakorolja és hatáskörébe tartoznak mindazon ügyek, melyeket a 179. §. kifejezetten nem vesz ki hatásköréből és melyeknél a pertárgy értéke 100 pengőt meg nem halad. A tervezetnek a törvénybíráskodásra vonatkozó rendelkezései egy lényeges intézkedés tekintetében eltérnek a Pp. 758. szakaszában meghatározott községi bíráskodástól. Ez a rendkívül fontos eltérés abban áll, hogy míg a Pp. 758. §-a akként rendelkezett, hogy a községi bíráskodás hatáskörébe tartozó követeléseket felperes fizetési meghagyás útján a járásbíró előtt is érvényesítheti, a tervezet 141. §-a kimondja, hogy a községi bíróság (törvénybíró) elé utalt követeléseket csak akkor lehet feltétel nélkül a járásbíró előtt érvényesíteni, ha a követelés 20 pengőt (egyesületi tagdíj esetén 5 pengőt) meghalad, míg ezen összesen aluli követeléseket csak azzal a feltétellel, ha a községi bíráskodást nem törvénybíró gyakorolja, vagy ha az adós a járásbíróhoz szék helyén lakik.

Ezzel a rendelkezéssel a tervezet a 20 pengőn aluli követelések túlnyomó részét a törvénybíró kizárólagos hatáskörébe utalja.

Amilyen helyes, hogy a tervezet célul tűzte ki magának bíróságaink tehermentesítését a törvénykezés lehető egyszerűsítése és a polgári eljárás meggyorsítása útján, olyan aggályos a biztosítási intézmény szempontjából a tervezet azon intézkedése, mely a kis szubsztrátumu pereket kiveszi a királyi bíróságok hatásköréből és oly fórum elé utalja, mely nélkülözi a királyi bíróságok jogi felkészültségét. A biztosító társaságok díjperének túlnyomó része ugyanis a tervezet említett intézkedése folytán törvénybíró által kerülne eldöntésre, tekintettel arra, hogy a társaság díjkövetelése az esetek igen nagy számában nem haladja túl a 20 pengőt.

Miként általánosan ismeretes, a biztosítási díjpereknél nem a peresített követelés nagysága, hanem a biztosítási jog bonyolultsága, szerteágazó volta és nem egy kérdésben a bíróságok ellentétes gyakorlata teszi sok esetben nehezzé még hivatásos törvénytudó bírónak is az ítélezést. Ez a tagadhatatlan tény készítette arra a budapesti bíróságok vezetőit, hogy a Budapesti Központi Járásbírószágon a biztosítási perek eldöntését külön szakbírákra bizzák. De eltekintve a biztosítási perek eldöntésének fentemlített intézményes megoldásától, felsőbb bíróságainknál különösképen a Budapesti kir. Törvényszéken, mint felebezési bíróságon, de a Budapesti kir. Ítéletábrla és a Királyi Kúrián is a biztosítási perek rendszeresen egy és ugyanazon tanácshoz osztatnak be, abból a célból, hogy a bíróság kellő gyakorlattal és tapasztalattal rendelkezzen a biztosítási perek eldöntésénél. Nehezen képzelhető el tehát, hogy akkor, amidőn bíróságaink ügyvitelére gondot fordít arra, hogy a biztosítási perek különös felkészültséggel és kellő jártassággal rendelkező

bírák által döntessenek el az alsó foktól kezdve a legfelsőbb fokig, a kis szubsztrátumu perek egész tömege a törvénybíró *kizárólagos* hatáskörébe utaltassék, aki a tervezet 177. §-ának indoklása értelmében, még csak jogi képzettséggel sem kell hogy rendelkezék.

Annál is inkább szükség van, még az egészen csekély összegű biztosítási perek eldöntésénél is különleges jogi tudásra, mert a bíróságok biztosítási díjperekben nem csupán a kereseti követelés megítélése vagy elutasítása felett ítélt, hanem implicite a biztosítás fennállása vagy fenn nem állása kérdésében is. A biztosítás fennállásához pedig nemcsak lényeges magánérdekek, hanem egyuttal fontos nemzetgazdasági érdekek is fűződnek. Épen a közelmúltban juttatta kifejezésre a magyar kir. Belügy-miniszter úr, hogy mennyire fontosnak tartja a biztosításnak a népesség legszélesebb rétegeiben való elterjedését, amidőn a 180.000/1936. B. M. számú rendeletének 75. §-ával kötelességévé tette a községi előljáráóságoknak, hogy minden év tavaszán hívják fel a lakosság figyelmét a tűzbiztosítás előnyeiére. Annak megvilágításául, hogy milyen lényeges gazdasági érdek fűződik egy 20 pengős díjú biztosítás fennállásához, elegendő rámutatni arra, hogy fenti díj a szerint, hogy az illető község a a díjszabás melyik helyosztályába tartozik, kb. egy 8—14.000 pengő értékű községi ingatlan tűzbiztosításának felel meg.

Igen találoán állapítja meg az Igazságügyminiszter úr a tervezet 141. §-ának indoklásában, hogy az jogszabály, mely a 20 pengőn aluli követelését a községi bíróság kizárólagos hatáskörébe utalja, kétségtelenül meg fogja nehezíteni a hitelügyleteket. Ugyanott megállapítja a miniszter úr azt is, hogy a hitelügyletek megnehezítésében veszedelmet nem lát, mert egészségesebbé fog válni a hitelezés az által, hogy a hiteleket a hiteligénylővel egy helyen lakó oly cég fogja adni ezentúl, aki tisztában van az adós anyagi helyzetével és így csak hitelképes adós jut majd hitelhez. Az indokolásnak fenti megállapítása azonban a biztosítási ügyleten alapuló hitelezésre nem vonatkozhatik, hiszen Magyarországon ez idő szerint csak budapesti székhellyel rendelkező biztosító vállalatok működnek. A 41. §. indoklásában kifejtett azon alapelv, hogy a hitelezőnek kell az adós után menni, igen nagy nehézséget és költséget jelent a biztosító társaság részére, tekintettel arra, hogy a járásbíró vagy főügynökség székhelyétől távolfekvő lakhellyel rendelkező adós perének tárgyalását ellátó ügyvéd vagy társasági tisztviselő készkiadásainak egy töredék része sem nyerhet fedezetet egy 20 P-n aluli követelés megítélt költségeiben.

A hitelezett díjak behajtásának ily nagymérvű megnehezítése és a jogos követelések érvényesítése körüli jogbizonytalanság szükségképen arra fog vezetni, hogy a biztosító társaságok kénytelenek lesznek tartózkodni a díjak hitelezésétől, ami különösen elemi biztosítások esetén nemcsak a biztosított közönségre nézve hátrányos, tekintettel arra, hogy gazdaközönségünk nagyrésze csak a termés értékesítése után tud fizetni és így elesik a biztosítási lehetőségtől, hanem a köz szempontjából

is, mert a nemzeti vagyon jelentős része kénytelen volna nélkülözni a biztosítási védelmet.

Még annak idején, mikor a Törvénykezés Egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. 91. §-a életbeléptette azt az intézkedést, hogy 25 pengőn aluli követelést jelzalogilag biztosítani nem lehet, rámutattak a biztosító társaságok arra, hogy ebben az intézkedésben a biztosítási díjak behajtásának nagymérvű megnehezítését látják. Ennél, a számukra rendkívül hátrányos intézkedésnél is sokkal méltánytalanabb a tervezet fenti intézkedése, mely most már nemcsak a követelés behajtását, hanem perbeli érvényesítését nehezíti meg.

A perrendi reform fenti sérelmes és méltánytalan intézkedése három módon küszöbölhető ki:

Az első és leghelyesebb lehetőség az volna, ha a tervezet kimondaná, miszerint *a biztosítási ügyletből származó követeléseken alapuló perek — tekintet nélkül a pertárgy értékére — nem tartoznak a községi bíróságok hatáskörébe.*

Abban a nem várt esetben, ha az Igazságügyminiszter úr a fent felsorolt indokok ellenére nem találná a biztosítási ügyletekből származó pereket a községi bíróság hatásköréből kivehetőnek, megoldható volna a kérdés úgy is, hogy *a Tervezetnek a Pp. 588. §-át megváltoztató 141. §-nak utolsó bekezdése olyképen módosíttassék, miszerint a községi bíróság elé utalt ügyeket, amennyiben biztosítási ügyletből származnak, a pertárgy értékére való tekintet nélkül lehet a járásbírósnak a fizetési meghagyás útján érvényesíteni.*

Végül volna még egy megoldási mód, mely legalább is megközelítené azon célt, hogy a biztosítási perek túlnyomó része a királyi bíróságok által döntessék el. A tervezet 141. §-a akként intézkedik, hogy az egyesületi tagdíjon alapuló perek közül csak azok tartoznak a törvénybíró kizárólagos hatáskörébe, melyeknek perértéke az öt pengőt túl nem haladja. Ezen rendelkezés analogiájára rendezhető volna a kérdés oly módon is, hogy a tervezet 2. §-a kiegészítették azzal a rendelkezéssel, miszerint *a biztosítási díjkövetelés is csak akkor tartozik a községi bíróság kizárólagos hatáskörébe, ha a perérték 5 pengőnél kevesebb.*

Ez az analogia annál is inkább indokolt, mert a szövetkezeti alapon működő biztosító társaságoknál a biztosított viszony feltételezi a szövetkezeti tagsági viszonyt is. De a biztosítás eszméje alapján, amelynek lényege az, hogy az egyes kárát a közösség viseli, fellelhető a kölcsönösségi gondolat a részvénytársasági formában működő biztosító társaságok és a felek viszonyaiban is, úgy hogy az analogia a biztosítási díj és az egyesületi tagdíj között mindenképen megáll.

Magasabb nemzetgazdasági érdekekből kívánatos volna, ha az Igazságügyminiszter úr méltányolná a kis követelések perlésének tekintetében felhozott aggályokat és még a tervezetnek törvényjavaslattá válása előtt módosítaná a sérelmes intézkedéseket.

Dr. Bände György